

PROGRESJONSPLAN FOR RAVNANGER BARNEHAGE A/S

Progresjon i barnehagen innebærer at alle barna skal utvikle seg, lære nye ting og oppleve fremgang. Barna skal få varierte leke- aktivitets og læringsmuligheter tilpasset egen alder og utvikling.

Gjennom å tilpasse pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker, materiell og det fysiske læringsmiljøet til barnets alder og utvikling, legger personalet til rette for barnets progresjon. Barnet skal få utfordringer som er tilpasset sine erfaringer, interesser, kunnskap og ferdigheter.

I Ravnanger barnehage skal alle ansatte følge våre kriterier for læring (læringsyn) og legge til rette for progresjon i henhold til alder og utvikling ved å:

- ❖ Bruke varierte arbeidsmetoder som er rettet mot det enkelte barn.
- ❖ Tilby barnet leker, utstyr og materiell som er egnet for deres utviklingsnivå.
- ❖ Tilby et spennende og variert fysisk miljø både inne og ute.
- ❖ Observere hvor barnet er i utviklingen og oppdage når barnet er klar for ny læring.
- ❖ Gi passelig med støtte og utfordringer.
- ❖ Dele inn i småbarnsavdeling og storbarnsavdeling.
- ❖ Ha førskolegruppe for skolestartere.
- ❖ Dele barna på avdelingen inn i mindre grupper i henhold til alder og utvikling.
- ❖ Lage pedagogisk periodeplaner og månedsplaner ut ifra barnas behov for utvikling og støtte.

Vi har laget en progresjonsplan for Rammeplanens 7 fagområder. Her viser vi hva det enkelte barn skal få erfaringer med, og hvordan vi skal legge til rette for det, ut ifra barnets alder og utvikling. Barnet skal få mulighet til å utvikle ferdigheter og kunnskaper innenfor alle områdene gjennom undring, utforskning og skapende aktiviteter.

Fagområdene barna møter i barnehagen:

1.Kommunikasjon, språk og tekst	2.Kropp, bevegelse og helse	3.Kunst, kultur og kreativitet	4.Natur, miljø og kreativitet
5.Antall, rom og form	6.Etikk, religion og filosofi	7.Nærmiljø og samfunn	

Fagområdene opptrer sjelden isolert, men går inn i hverandre. Vi jobber derfor tverrfaglig i mange av våre aktiviteter. Progresjonsplanen er delt inn i 3 aldersgrupper: 1-2 åringene, 3-4 åringen og 5-6 åringene. Aktivitetene blir tilpasset det enkelte barns utviklings- og mestringsnivå.

1. Kommunikasjon, språk og tekst

	Barnet skal få erfaringer med å:	Vi legger til rette for læringen ved å:
1-2 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Lese enkle bildebøker og pekebøker ❖ Ha enkel dramatisering og eventyrformidling. ❖ Lytte, observere og gi respons i samhandling med andre barn og voksne ❖ Synge enkle sanger og bevegelsessanger ❖ Sette ord på hverdagssituasjoner som påkledning, måltid og bleieskift. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Sette av tid og gi rom for lesing. Tilby bøker som barnet viser interesse for og som er tilpasset barnets utvikling. ❖ Legge til rette for samlingsstunder med bruk av enkle eventyr og dramatisering. ❖ Kommunisere med korte setninger og enkle ord. ❖ Bruke visuell støtte, benevning og repetisjoner i kommunikasjonen med barnet.
3-4 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Lese bøker med variert innhold og vanskelighetsgrad. ❖ Synge sanger med flere vers. ❖ Leke med språket. ❖ Få god kjennskap til ulike rim og regler. ❖ Delta i språkgrupper eller språksamlinger som tar utgangspunkt i snakkepakken, Språklek 1 eller egnete språkposer. ❖ Delta i rollelek og konstruksjonslek. ❖ Sette ord på det de er opptatt av, eller det de har gjort. ❖ Dramatisere og stå foran en gruppe med tilskuere. ❖ En begynnende forståelse for tallrekken og hvordan bokstavene ser ut. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Være en god samtalepartner og vise interesse for det barnet formidler. ❖ Lese bøker og fortelle eventyr. ❖ Benevne og sette ord på det som skjer. ❖ Gjenta det barnet sier med fullstendige setninger. ❖ Veilede barnet i leken og passe på at det får erfaringer med ulike roller. ❖ Synliggjøre skriftspråket på avdelingen (også morsmålet til minoritetsspråklige), både bokstaver og tallrekke. ❖ Bruke visuelle hjelpemidler som dagtavle, konkreter og bilder i møte med barnet.
5-6 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Lese bøker med mer tekst og handling. ❖ Leke mer avansert rollelek. ❖ Fortelle vitser og gåter og ta del i barnekulturen ❖ Rime, leke med språket og lage historier. ❖ Følge regler og turtaking i spill og leker. ❖ Øve mer på fremføring og dramatisering med replikker. ❖ Leke skrive og utvikle kjennskap til bokstaver. ❖ Øve på hensiktsmessig stemmebruk. ❖ Å lytte, ta imot og utføre lengre beskjeder 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Sette av tid og veilede ved behov. ❖ Tilby materiell som Snakkepakken, Lese- og skrive glede, Språklek 2 og Trampoline. ❖ Sette av tid til spill og regeltekst og veilede ved behov. ❖ Bruke samlingsstunden eller mindre grupper til å fordype og konkretisere det barnet er opptatt av.

2. Kropp, bevegelse, mat og helse

	Barnet skal få erfaringer med å:	Vi legger til rette for læringen ved å:
1-2 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Mestre og vise selvstendighet på å finne plassen sin, sette sko på plass, øve på å kle på seg selv. ❖ Gå på korte turer og reise seg når det faller. ❖ Leke med ball. ❖ Prøve å sykle på trehjulssyssel. ❖ Øve på å gå i trapper. ❖ Bevegelsessanger og dans til musikk. ❖ Spise og drikke selv, velge pålegg og oppfordres til å spise skorpe. ❖ Gå fra å sitte på stol med bøyle til å sitte å stol uten bøyle. ❖ Være med å rydde etter maten. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Snakke med barnet, oppmuntre og benevne. ❖ Sette av god tid til aktivitetene. ❖ Hjelp barnet ved behov og motivere barnet. ❖ Legge til rette for tur, hinderløyper og bevegelsessanger/dans. ❖ La barnet leke mye ute. ❖ Tilby barnet å bruke sykkel og gå i trappen. ❖ Være til stede for barnet, både fysisk og psykisk. ❖ La barnet få prøve selv og gi det ros og veiledning. ❖ Tilby barnet variert og sunn kost.
3-4 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Kle på og av det meste selv og prøve å ta strikken under skoene. ❖ Holde orden i tingene sine ved å legge ting på plass i hyllen sin. ❖ Hjelp andre og vente på tur. ❖ Løpe, hinke, klatre, hoppe, balansere og sykle ❖ Gå i ulendt terreng ❖ Sitte rolig i samlingen ❖ Prøve å smøre maten selv og vurdere riktig mengde med smør og pålegg. ❖ God bordskikk som å prøve å sitte i ro ved bordet, rydde opp etter seg, sende pålegg til andre, bli oppmuntret til å spise opp det en har på fatet. ❖ Å utvikle gode holdninger til hygiene. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Oppmuntre, støtte og veilede barnet. ❖ Bruke større barn som rollemodeller. ❖ Sette av god tid til aktiviteter. ❖ Benevne og bevisstgjøre hvilke klær som passer til ulikt vær og sette ord på hvilke klær som passer i dag. ❖ Legge til rette for hinderløype, bevegelsesleker, disseaktiviteter. ❖ Ha utstyr som baller, sykler, balanseutstyr ol tilgjengelig. ❖ Ha gode rutiner for håndvask og samtale om hvordan vi kan hindre smittespredning.
5-6 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Ta riktige valg i forhold til klær. ❖ Mestre å kle på seg det meste selv. ❖ Holde orden i egne ting. ❖ Ulike aktiviteter som å sparke fotball og gå på ski. ❖ Å delta i små konkurranser (for eksempel idrettsdag, løpe på tid) ❖ Å delta i fremføringer med innøvde trinn og bevegelser. ❖ Være meget selvstendig under måltid, være et godt forbilde og hjelpe andre. ❖ Smøre matpakke selv. ❖ velge sunne alternativer og kjennskap til hvilken mat en bør spise mest av. ❖ Utvikle en god personlig hygiene, kunnskap om kroppen og respekt for andres kropp. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Spørre barnet hvilke klær de trenger å ha på. ❖ Oppmuntre barnet til å finne frem og legge på plass egne ting. ❖ Sette i gang aktiviteter og oppmuntre barnet å delta. ❖ Legge til rette for barnets egenstyrte aktiviteter. ❖ La barnet kjenne på spenning, frykt og samtidig gi de trygghet. ❖ Oppfordre barnet til å hjelpe andre under måltidet, og gi de ros og anerkjennelse. ❖ Samtale med barnet om sunn kost. ❖ Ha gode rutiner for hygiene, håndvask og sette ord på respekt for andres kropp.

3. Kunst, kultur og kreativitet

	Barnet skal få erfaringer med å:	Vi legger til rette for læringen ved å:
1-2 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Delta i samlingsstund med sang, musikk, dans og bevegelse. ❖ Bruke ulike rytme- instrumenter ❖ Delta i barnehagens fellessamlinger. ❖ Bruke ulike materialer som maling, fingermaling, plastelina eller sand. ❖ Tegne enkle tegninger ❖ Pusle små puslespill ❖ Perle med store perler. ❖ Delta på turer i nærområdet. ❖ Lese bøker som er tilpasset barnets alder 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Planlegge samlingsstunder som fenger de yngste barna og som er tilpasset deres utvikling. ❖ Gjenta sanger og bevegelser jevnlig slik at barnet gjenkjenner og viser økt mestring. ❖ Ha utstyr som barnet trenger tilgjengelig. ❖ Være engasjerte, deltagende og ta høyde for litt rot og søl. ❖ Sette i gang formingsaktiviteter i små grupper. ❖ Planlegge turer som gir gode inntrykk og sette i gang aktiviteter som bearbeider og gir gode uttrykk.
3-4 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Bruke flere materialer og teknikker, for eksempel trolleig og gips. ❖ Mestregning slik at man kan kjenne igjen det som er tegnet. ❖ Synge mer avanserte og lengre sanger med bevegelser til. ❖ Bruke instrumenter som tromme, rytmeegg, pinner osv. ❖ Lytte til kjente eventyr, dikt, musikk, rim og regler. ❖ Perle med mindre perler, lage smykker og armbånd. ❖ Bruke utkledningstøy og delta på mindre dramatiseringer. ❖ Bli kjent med de ulike kulturene som finnes i vår barnehage. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Kjøpe inn og tilby barnet ulike materiale og aktiviteter. ❖ Oppmuntre og anerkjenne barnets uttrykk innenfor forming, drama og musikk. ❖ Oppmuntre barna til aktiv deltagelse i samlingsstund, fellessamlinger og strukturerte aktiviteter. ❖ Planlegge turer som gir barnet inspirasjon til å uttrykke seg kunstnerisk.
5-6 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Utvikle positive holdninger til eget og andres kreative arbeid. ❖ Uttrykke tanker og opplevelser ved hjelp av teknikker og materialer. ❖ Dramatisere eventyr og fortellinger. ❖ Våge å ta ordet i større grupper. ❖ Få mer kjennskap til eventyr og forfattere. ❖ Delta i barnekulturen og bedre kjennskap til sanger og sangleker. ❖ Fargelegge innenfor strekene og tegne mer avanserte tegninger. Sette ord på det de har tegnet. ❖ Ta del i fotografering og bilderedigering. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Sørge for at nødvendig materiell og utstyr alltid er tilgjengelig og innbydende. ❖ Sette i gang ulike formingsaktiviteter i små grupper. ❖ Dokumentere og synliggjøre det barnet har gjort ❖ Sette ord på det barnet har laget og gjerne sette en skriftlig forklaring på det. ❖ Stille barnet åpne spørsmål som gir rom for undring og videreutvikling. ❖ Planlegge samlingsstunder/ aktiviteter som gir rom for gjentakelser og repetisjoner.

4.Natur, miljø og teknologi

	Barna skal få erfaringer med å:	Vi legger til rette for læringen ved å:
1-2 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Oppleve alle årstider ❖ Bruke sansene sine ❖ Oppleve ulike naturfenomen og utforske i naturen, blant annet eksperimentere med vann. ❖ Se på dyrene i nærmiljøet og lære de å kjenne ❖ Utvikle en begynnende respekt for naturens insekter ❖ Bruke nettbrett og se hvordan kopimaskinen virker 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Være ute hver dag ❖ Legge til rette for å ta på, kjenne, lukte og høre. ❖ Sette i gang prosjektarbeid hvor barnet blir kjent med natur og miljø. ❖ Sette ord på hvilket vær det er (sol, snø, regn eller vind) ❖ Oppsøke gårder / dyrehold, blant annet Ravnanger opplevelsessenter. ❖ Hjelp barnet å lete etter, studere og ta vare på insekter. Benevne det vi finner. ❖ Tilby barnet rette apper etter alder og utvikling.
3-4 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Gå turer i nærmiljøet og oppholde seg i naturen. ❖ Lære seg navnene på enkelte blomster, dyr og insekter. ❖ Oppleve alle årstider og ulike værphenomener, å eksperimentere med vann og lignende. ❖ Oppleve gleden av å være ute i all slags vær. ❖ Å gå turer til sjøen og studere livet i fjæra. ❖ Bli kjent med hvordan man tar vare på naturen. ❖ Bruke oppslagsverk, søke på internett og bruke apper ❖ Lytte til lyder i naturen. ❖ Lære mer om naturens insekter og utvikle respekt for alt liv. ❖ Bruke nettbrett, ta bilder, kopiere. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Planlegge mangfoldige naturopplevelser og bruke naturen som arena for lek, undring, utforskning og læring ❖ Være ute hver dag og hjelpe barnet å velge rette klær. Samtale/ undre seg over/benevne naturens variasjoner, lage drager, så frø og studere veksten. ❖ Planlegge turer hvor det er mulig å utforske sjøen og studere dyrelivet. ❖ Igangsette sortering og bossplukking/ holde naturen ren. ❖ Den voksne setter av tid og rom. ❖ Finne frem bøker og installere fugeapp på nettbrett. ❖ Lete etter insekter, bruke forstørrelsesglass, lage enkle bo samfunn der barnet kan studere insektene nærmere. ❖ Tilby barnet rette apper etter alder og utvikling.
5-6 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Gå lengre turer, for eksempel til Dronningen og i Hauglandsskogen. ❖ Få en begynnende forståelse for en bærekraftig utvikling og næringskjeden. ❖ Bruke tekniske hjelpemidler som pc, kopimaskin, nettbrett, kamera og lamineringsmaskin. ❖ Oppleve alle årstider og naturfenomen. ❖ Videreutvikle respekten for naturen og dyrelivet. ❖ Å eksperimentere med vann, Lytte til lyder i naturen. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Tilby barnet mangfoldige naturopplevelser, bruke naturen som arena for lek og undring, utforskning og læring. ❖ Være ute hver dag og samtale/undre seg rundt naturens variasjoner. ❖ Plukke boss, snakke om hva som hører til i naturen og hva som ikke hører til, sortere bosset, legge til rette for å studere dyrelivet i bo samfunn. ❖ La barnet bruke bøker og apper.

5. Antall, rom og form

	Barnet skal få erfaringer med å:	Vi legger til rette for læringen ved at:
1-2 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Sortere og rydde leker på rett plass. ❖ Leke med puttekasser med ulike former og puslespill. ❖ Telle, se hvordan tallene ser ut, bli kjent med lave tall gjennom eventyr, bursdagssamlinger og sanger. ❖ Leke konstruksjonslek. ❖ Vente på tur. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Ha system i lekene og merke kasser med bilde og ord. ❖ Tilpasse vanskelighetsgraden til barnets utvikling. ❖ Tilby barnet egnede bøker, eventyr, sanger og spill. ❖ Legge til rette for todling på en innbydende og funksjonell måte ❖ Sette ord på rekkefølge og hvem sin tur det er. ❖ Sette ord på matematikk i hverdagen ved å telle ting rundt barnet.
3-4 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Sortere og rydde leker på rett plass. ❖ Pusle puslespill med riktig vanskelighetsgrad. ❖ Jobbe med ulike former. ❖ Kjenne til rekkefølgene først, sist, mellom. ❖ Leke konstruksjonslek. ❖ Dekke bordet og dele ut. ❖ Måle høyde/ lengde. ❖ Telle og forstå mengdebegrep ❖ Forstå likheter og ulikheter. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Merke lekekasser godt med både bilde og tekst. ❖ Legge til rette for aldersadekvate leker og aktiviteter. ❖ Fortelle lengre eventyr med mer handling, tall, rekkefølge osv. ❖ Sette i gang lek med lego / duplo sammen med barna. ❖ Måle barnets høyde. Eventuelt tegne rundt dem, slik at de får se sin egen størrelse. ❖ Organisere butikk lek og kjøkkenlek. Ha fokus på å telle antall.
5-6 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Mestre tallrekken og få et økt mengdebegrep. ❖ Spille spill med terning og kortspill. ❖ Lære rekkefølgen på dager, måneder og årstider. ❖ Føre statistikk over nedbør og grader. ❖ Få kjennskap til flere matematiske begreper som volum og lengder. ❖ Få kjennskap til mer avansert konstruksjonslek. ❖ Ta tiden i ulike sammenhenger som å løpe på tid, ta tiden på maten i ovnen osv. ❖ Delta på enkel matlaging og få kjennskap til oppskrifter og mengder. ❖ Skrive handleliste og gå på butikken. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Ha en dagtavle på avdelingen hvor vi benevner rekkefølgen på dagen, hvilken dag det er, hvilket vær osv. ❖ Ha en kalender som vi snakker om sammen med barna. ❖ Sette i gang prosjekt som omhandler måling av nedbør eller temperatur. ❖ Sette i gang lek hvor man kan ta tiden på hverandre. For eksempel å løpe, sykle. ❖ Skrive handleliste og gå på butikken i samarbeid med barnet.

6. Etikk, religion og filosofi

	Barnet skal få erfaringer med:	Vi legger til rette for læringen ved å:
1-2 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ En begynnende forståelse om hva som er rett og galt, og hvordan vi skal oppføre oss mot andre. ❖ Likheter og ulikheter. ❖ En begynnende forståelse for «den gylne regel». ❖ Delta i formidlingen av julebudskapet 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Jobbe med FORUT, markerer FN dagen, barnehagens nasjonaliteter og barnas rettigheter ❖ Jobbe med vennekort, vennebøker ❖ Sette ord på likheter og ulikheter ❖ Ha fokus på de ulike kulturene vi har i barnegruppen. ❖ Synge enkle sanger sammen med barna. ❖ Dramatisere sammen med barna.
3-4 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Å reflektere rundt hvordan det er riktig å oppføre oss mot hverandre. Empati og omsorg ❖ Å undre seg, stille spørsmål og få en forståelse av seg selv som menneske. ❖ Å ta utgangspunkt i noe som barnet interesserer seg for, sette i gang aktiviteter/samtale rundt og utdype forståelsen. ❖ Kristne tradisjoner som jul, påske, pinse. ❖ At det finnes andre religioner og kulturer. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Være til stede i aktivitetene, veilede og stille undrende spørsmål. ❖ Være gode rollemodeller, snakke fint til hverandre og være inkluderende. ❖ Jobbe systematisk med sosial kompetanse og vennskap. ❖ De voksne dramatiserer situasjoner som barna har i hverdagen (for eksempel konflikter rundt leker, hvem som leker med hvem og lignende) og hjelper barnet å reflektere rundt løsninger. ❖ Lese historier om høytidene. ❖ Snakke om barn og ansatte fra andre kulturer på en inkluderende måte. Skape en Vi- følelse.
5-6 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Samarbeide og glede seg over at andre mestrer ting bedre enn en selv. ❖ At vi er ulike, og akseptere ulikheter på en god måte. ❖ Undre seg rundt følelsene og tankene sine. ❖ Finne svar på ting en lurer på ved å reflektere og samtale. ❖ Gå mer inn i de ulike religionene og kulturene. ❖ Delta i dramatisering av juleevangeliet. ❖ Synge eller telle på språkene som er representert i barnehagen. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Legge til rette for lek og delta som veileder underveis. ❖ Legge opp til aktiviteter hvor gruppen samarbeider om et felles mål (for eksempel stafett eller rebus) ❖ Lære barn vente på tur og tåle å være nær hverandre. ❖ Organisere barnesamtaler og undre seg tanker og ideer, og ting de lurer på. ❖ Fortelle historier om ulike religioner på en levende og spennende måte. ❖ Legge til rette for dramatisering og teater med utgangspunkt i religion og kultur. ❖ Få sangtekster eller tallrekke på språkene fra foresatte eller nettsiden «mitt morsmål»

7. Nærmiljø og samfunn

	Barnet skal få erfaringer med å:	Vi legger til rette for læringen ved å
1-2 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Besøke institusjoner i nærområdet: Gårder, idrettsplass, Askøy forum. ❖ Bli kjent med turområdet i nærmiljøet: Breidablikk, «den åpne plassen», akebakken. ❖ Bli kjent med nærbutikken og bensinstasjonen. ❖ Besøke lekeplasser i nærmiljøet. ❖ Ta kollektiv transport ❖ Barnas rettigheter og ulike kulturer. ❖ Bli sett og hørt. ❖ Bli kjent med at det finnes ulike yrker. ❖ Begynnende forståelse for «gamle dager» på Hauglandshella. ❖ Bli kjent med samisk kultur og forståelse ❖ Delta i trafikk opplæring. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Avtale og tilrettelegge for besøk. ❖ Planlegge aktiviteter som passer for aldersgruppen i barnehagens nærmiljø. ❖ Synliggjøre de nasjonaliteter som er tilknyttet barnehagen ved å snakke om kultur, vise flagg og telle eller synge på deres språk. ❖ Markere ulike nasjonaldager. ❖ Snakke om plakat med «barnas rettigheter». ❖ Se hvert enkelt barn, si hei og barnets navn, ønske dem velkommen om morgenen. ❖ Invitere brannvesen og politi på besøk. Se i vinduet når søppelbilen/ melkebilen kommer ❖ Organisere bamsesykehus. ❖ Planlegge en markering av samenes nasjonaldag og tilpasse den til de yngste. ❖ Gå tur i nærområdet, krysse veien ved lyskryss og overgangsfelt.
3-4 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Få kjennskap til butikker, bilverksted, skole, bedehus/kirke. ❖ Være med å handle på butikken. ❖ Ta vare på nærmiljøet ved å plukke boss. ❖ Bearbeide opplevelser gjennom fortelling og tegning. ❖ Bli bedre kjent med ulike yrker i nærmiljøet og undre seg over hvordan de jobber. ❖ Ta kollektiv transport. ❖ Delta i arbeid med samisk kultur og forståelse 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Avtale og tilrettelegge for besøk. ❖ Ta kontakt med lokalkjente personer. ❖ Planlegge aktiviteter som passer for aldersgruppen i barnehagens nærmiljø. ❖ Planlegge og kjøpe inn utstyr til ryddeaksjon, sette ord på hvorfor vi plukker boss og oppmuntre barnet til å delta. ❖ Oppfordre barnet til å tegne og få bearbeidet opplevelser. ❖ Sette ord på hvorfor vi gjør ting for å glede andre. ❖ Snakke om hva butikkansatte gjør, hvem som kommer med melk til barnehagen og lignende. ❖ Planlegge utflukt som henger sammen med tema/prosjektarbeid og ta bussen dit. ❖ Tilpasse aktiviteter i forbindelse med samenes dag til barnets alder og utvikling.
5-6 år	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Besøke brannstasjonen, skolen, Dronningen og eldrehjem ❖ Bli kjent med sin fremtidige skole. ❖ Bli mer grundig kjent med ulike yrker. ❖ Bli mer grundig kjent med butikksystemet, postsystemet, Ravnanger senter, miljøstasjonen ❖ Bli grundig kjent med hvordan det var på Haugland/Ravnanger i gamle dager. ❖ Delta i trafikk uke og lære seg grunnleggende trafikkregler. ❖ Bli grundig kjent med samisk kultur og historie. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Avtale og tilrettelegge for besøk. ❖ Ta kontakt med lokalkjente personer. ❖ Avtale overgang-barnehage skole aktiviteter. ❖ Gå lengre turer i trafikken, studere skilt og snakke om trafikkregler. ❖ La barna delta i formidlingen av samens kultur. Stille de åpne spørsmål med rom for undring.